

Devlet Kuran ve Devlet Yıkan Bir Kavram: Platon'un Siyaset Felsefesinde 'Liyakat' Üzerine Düşünceler

A Concept That Establishes the State and Destroys the State: Reflections on 'Merit' in Plato's Political Philosophy

YUSUF ÇİFCİ

Muş Alparslan University

Received: 05.08.2022 | Accepted: 06.09.2022

Abstract: The subject of this study is the examination of Plato's views on the relationship between the establishment of a state organism, its healthy operation, its collapse and merit. The research consists of three parts. In the first part, The concepts of state and merit are conceptually discussed. In the second part, the features of the concept of merit that establish the state as a public authority and order and the destructive features of the concept of incompetence are mentioned. In this context, the argument that the concept of merit is in the ontology of state theory is explained by giving examples from the establishment and collapse of states in World history. In the third and last part, the relationship between the concept of merit and the state mechanism in Plato's political philosophy is examined. In Plato, merit is not just about public institutions, as It is today. Plato sees merit as a rule that everyone in a political field must abide by. According to Plato, merit is an instrument that establishes a state and incompetence is an instrument that can bring the end of the political order. In this respect, according to Plato, the relationship between the individual, society and the state should be established on the axis of merit for the state order to be established, operated in a healthy way and not destroyed.

Keywords: Merit, state, order, Plato, political philosophy.

Giriş

Liyakat, bir işin ehline verilmesi şeklinde açıklanmaktadır. Türkçedeki “layık olmak” ve “yakışmak” fiilleri liyakat kavramına işaret etmektedir. (Nişanyan, 2018:510) Batı dillerinde meritokrasi olarak geçen bu kavram, bir eylemin yapılmasında, eylemin öznesinin cinsiyetine, ırkına, etnik kimliğine, inancına ya da diğer hiçbir aidiyetine bakılmaksızın, eylemin öznesinin, eylemin gerektirdiği niteliklere sahip olup olmadığına bakılması düşüncesine dayanmaktadır. (Castilla ve Benard, 2010:543)

Liyakat kavramı, Batı terminolojisinde Prusya Krallığı ve İngiltere ile beraber anılsa da (Günay, 2005:112; Young, 1958:19) bu kavramın insanların bir arada yaşamaya başladığı ilk günden beri konuşulduğu iddia edilebilir. Nitekim küçük bir literatür taraması yapıldığında tarih yazımına konu olan bütün medeniyet ve devletlerde bu kavramın üzerine fikir yürütüldüğü görülmektedir.

Liyakat kavramı insanların bir arada yaşamaya başlamasıyla beraber gündeme gelmiştir. Çünkü bir yerde düzenin olması, farklı iş tanımlarının, iş bölümünün ve bu işleri kimin yapacağını belirlenmesini gerektirmektedir. Buradan hareketle liyakat kavramının düzen ve devlet düşüncelerinin ontolojisinde olduğu iddia edilebilir. Bir yerde düzenin olması ve bu düzenin devam ettirilebilmesi için düzen içindeki iş ve işlemleri yapacak öznelerin, bu iş ve işlemlere uygun olmaları gerekmektedir. Bu nedenle liyakat düşüncesinin devletlerin kurulmalarında ve devletlerin sağlıklı bir şekilde hayatlarını devam ettirebilmelerinde bir hayli etkili olduğu ifade edilebilir. Nitekim Rotberg (2003:5-8) *Başarısız, Çökmüş ve Zayıf Devletler: Sebepler ve Göstergeler* adlı eserinde liyakat kavramıyla devletin kurulması, başarısız olması, çökmesi ve yıkılması arasındaki girift ilişkiyi açık bir şekilde göstermektedir.

Bu makalede devlet kuran, kurulmuş bir devlet düzeninin sağlıklı bir şekilde hayatına devam etmesini sağlayan liyakat kavramı ile devletleri ve düzenleri yıkmak / yok etme potansiyeli olan liyakatsizlik kavramı arasındaki girift ilişki tipi, Platon’un siyaset kuramı ekseninde incelenmektedir. Bu düzlemde bu makalede liyakat ve devlet kavramı arasındaki ilişkiden hareket edilerek; “Liyakat ve devlet nedir?”, “Devletlerin kurulmalarında, kurulmuş devletlerin hayatlarına devam etmelerinde ve yıkılmalarında liyakat

/ liyakatsizlik kavramlarının etkisi nedir?” ve de “Platon’un siyaset felsefesinde liyakat kavramının ideal bir devlet düzeninin kurulmasında ve yıkılmasında ne tür etkileri vardır?” şeklindeki üç soruya yanıt aranmaktadır.

1. Devlet ve Liyakat Nedir? Kavramsal Çerçeveyi Çizmek

Her tanım bir formüldür. Birer formül olarak her tanımın arkasında bir kadavra yatmaktadır. (Cioran, 2014:11) Söz konusu olan devlet ve liyakat kavramları olduğunda ise bu formüllerin arkasında yatan “kadavra” sayısı artmaktadır. Çünkü bu iki kavram seti, insanların üzerinde bir türlü fikir birliğine varamadıkları birer olguya işaret etmektedir. Bu nedenle de devlet ve liyakat kavramları üzerine fikir yürütmek bir hayli meşakkatlidir. (Jesop, 2016:16)

Platon’un *Euthydemos* ve *Kratylos* adlı eserlerinde de ifade edildiği gibi bir şeyin adı -ismi- ya da o şeyin tanımlanması bir hayli önemlidir. Platon’un aktardığı, Sokrates ve sofistler arasında geçen meşhur “köpek diyalogu” bu noktada kayda değerdir. Sokrates’in avlusundaki köpeği gösteren sofistlerden biri sorularını şu şekilde sıralar: “Köpeğin var mı? Var. Köpeğinin yavru- ları var mı? Var. O zaman bu köpek baba mıdır? Evet, babadır. Peki bu köpek senin mi? Evet, benim. O zaman bu köpek senin babandır ve sen bu köpeğe vurduğunda öz babanı dövmüş oluyorsun.” (Platon, 2016a:71) Bu soru ve yanıtlardan da anlaşılacağı gibi Platon’un bu çıkarımı aslında şeyin anlamı, adı ve tanımlanması arasındaki girift ilişkiye göndermede bulunmaktadır.

Şeylerin adlandırılması, onlar üzerine konuşmanın temel dinamiğini oluşturmaktadır. Platon, *Kratylos* adlı eserinde Sokrates’e şöyle bir soru sordurmaktadır: “Bugün ‘insan’ denilen şeyi ‘at’, ‘at’ denilen şeyi de ‘insan’ diye çağırırsam, o şeyin adı herkes tarafından ‘insan’ diye bilinirken, benim tarafından ‘at’ diye mi bilinecek? Ya da herkesin ‘at’ olarak bildiği şey, benim için ‘insan’ mı olacak?” (Platon, 2015c:26) Bu sorudan da anlaşılacağı gibi bir şeyin adı ve o şeye içkin anlamı uzun soluklu toplumsal ve politik gelişmelerle oluşmakta ve de değişmesi uzun bir zaman almaktadır.

Peki “devlet” ve “liyakat” olarak isimlendirilen “şey” nedir? Devlet ve liyakat kavramları nasıl tanımlanabilirler? “Devlet” kelimesi, Arapça “devle” kelimesinden Türkçeye geçmiş bir kelimedir. “Devlet”, kelime anlamıyla

“tedavül eden” yani elden ele geçen şey demektir. Bunun karşısında Modern Batı dillerindeki “state / etat / staat / stato / estado” kelimelerinin ve keza bu kelimelerin kaynağı olan Latince “status” kelimesinin “sta” kökünden geldiği bilinmektedir. Kökün sıfır hali “st”dir. Bu kök daima bir durmayı ifade eder. (Gözler, 2017:5) Buna karşıt olarak Türkçedeki devlet kavramı, tıpkı bir altın top gibi elden ele geçen ve en kuvvetlinin elinde kalan bir iktidar anlamını taşımaktadır. (Başgil, 1960:982) Batı’da ise devlet, “state” kökünden gelmekte ve sabit duran bir kurumsallığa işaret etmektedir.

Devlet kavramının Batı ve Doğu dillerindeki anlamları hususunda aynı kökten türedikleri diğer kelimelere bakıldığında Doğu dillerinde “devlet” kavramının daha girift bir anlam taşıdığı görülmektedir. Doğu’da devlet “talih kuşu” olarak tanımlanmaktadır. Batı dillerinde “devlet” kelimesi ise daha çok durağan bir anlama işaret etmektedir. Her ne kadar Batı ve Doğu dillerindeki karşılıkları farklı olsa da devlet kavramı hakkında aynılık içeren durum, devlet kavramı üzerine çalışmanın zorluğu üzerinedir. Sık sık değiştiği, pek çok farklı biçime girdiği ve politik bir örgüt olarak uzun bir tarihsel geçmişe sahip olduğu için devlet kavramını net ve açık bir şekilde tanımlamak bir hayli zorluk içermektedir. (Jessop, 2016:16)

Hukukçuları ve siyaset bilimcileri en fazla ilgilendiren konulardan biri, belki de birincisi, devlet olarak tanımlanabilir. Devletin ortaya çıkışı, işlevi, örgütlenişi ve zaman içindeki evrimi, hukuk, siyaset bilimi ve kamu yönetimi gibi bilim dallarının ana sorunsallarını oluşturur. Devlet kuramı hala üzerinde anlaşılamayan en tartışmalı alanlardan biri sayılmaktadır. İnsanı ve toplumu açıklamada birbirinden belli ölçüde farklılaşan yaklaşımların devlet kuramı üzerinde de farklı hipotezler formüle ettikleri görülmektedir. (Şaylan, 1983:388) Devlet hakkındaki bu karmaşık durum, özellikle de devletin tarihsel sosyolojisi hakkında ortaya çıkmaktadır. Bu konuda literatür iki parçaya ayrılmıştır.

Devlet kavramı ile ilgili literatürde; devlet kavramının tarihi iki parça halinde incelenmektedir. Birinci parçaya göre devlet kavramının tarihi en fazla dört ya da beş bin yıllık bir geçmişe sahiptir. (Şaylan, 1983:388) Bu önerme özellikle Marksist literatürde “doğru” olarak kabul edilmektedir. Nitekim Marx ve Engels’in kaleme aldıkları *Devlet ve Hukuk Üzerine* adlı

eserde; “Devlet fikri hiç oluşmamış toplumlar da mevcuttur.” (2013:34) ifadeleri yer almaktadır.

Devletle ilgili literatürdeki ikinci parçaya göre aynı devlet kavramı, insanlık tarihi kadar eskidir. Çünkü insan toplumla yaşamaya, toplum ise kendisini kurallarla düzenleyecek bir kuruma ihtiyaç duyar. (Ay ve Uçar, 2015:196) Devletin, insanlık tarihi kadar eski olduğuna dair temel önermeyi Alatl ş u şekilde açıklığa kavuşturmuştur: “Teşkilatlı olmayan bir millete dair hiçbir tarihi bilgiye sahip değ iliz. Avrupalılar girdikleri her yerde kaba da olsa bir tür devlet organizasyonu bulmuştur. Devletin ezeli karakterini yansıtan bu durum günümüzde de mevcuttur. Fakat ancak 18. yüzy ılda keş fedilmiştir.” (Alatl, 2010:1295)

İster insanlık tarihi kadar eski olsun isterse de bir insan ürünü olarak son beş bin yıllık bir tarihe sahip olsun devlet kavramı hakkında yapılan tanımlar, belirli bir yerde ortaklaşmaktadır. Bu açıdan devlet; “Bağımsız bir varlık olarak yasal biçimde birlik oluşturmuş insanlar topluluğ udur. ‘İnsanlar’ derken, kısaca, sürekli yan yana yaşayan birçok aileyi anlamalıyız. Bu tanım, devletin ezeli ve gerekli, tarih kadar sürekli ve insanoğ lu açısından konuşma kadar zaruri olduğ unu ima eder.” (Alatl, 2010:1295) Buna paralel olarak İbni Haldun ise devleti ş u şekilde tanımlamaktadır: “Sosyal organizasyonla ve toplu olarak yaşamak zorunludur. Bu sosyal organizasyon meydana gelince insanları birbirine karşı koruyacak ve kötülük yapmaktan caydırıcı bir güce, insanların bir diğerine karşı tecavüz etmelerini önleyecek bir başka ş eye mutlak ihtiyaç vardır. Ancak böyle olmalıdır ki bir kimse diğerine zarar vermesin. Hükümdarın manası budur.” (2011:214-215)

Yukarıdaki iki tanımdan da fark edileceğ i gibi devlet kavramı hakkındaki ortak kanı, insanların bir arada yaşama zorunluluğ udur. Diğer bir deyiş le insanların ortak bir yaşam alanı içinde doğ aya karşı mücadele etmeleri yalnız mücadele etmelerinden daha kolay olduğ u için insanlar bir arada yaşamının daha koruyucu olduğ una inanmış lar ve birbirlerinin eksikliklerini gidermek için bir devlet organizasyonuna ihtiyaç duymuş lardır. Bu manada iş bölümü ve hangi iş in kim tarafından yapılacağı da bu durumda önem kazanmıştır. Tam olarak burada liyakat ya da meritokrasi kavramından bahsedilmesi gerekmektedir. Çünkü ilk insandan bugüne de olsa son beş bin yıllık dönemde de olsa insanlar bir arada yaşamaya başladıklarında hangi

işin kim tarafından yapılacağını belirleyen kurallar, liyakat ya da meritokrasi olarak adlandırılmaktadır.

Liyakat kavramı, Arapça “liyaka” ya da “laka” kökünden gelmektedir. Türkçe anlamı, “yakışmak” fiili ile gösterilebilir. (Nişanyan, 2018:510) Kavramın Batı dillerindeki karşılığı ise “meritokrasi” olarak ifade edilmektedir. Meritokrasi kelimesi Latince “merit” kelimesinden gelmektedir. Merit, “yetenek” ve “haslet” anlamlarını karşılamaktadır. Fiil olarak “merere” kelimesi ise hak etmek, layık olmak olarak tanımlanmaktadır. (Nişanyan, 2018:551) Her iki kelimenin kökünden de anlaşılacağı gibi liyakat ya da meritokrasi kavramı, insanların bir arada yaşamaya başladıkları andan bu yana hangi işin kim tarafından yapılacağı sorusunun yanıtını oluşturmaktadır.

Liyakate sahip olan insanların yükselecekleri açık toplumun yolunu açan ideal sistem meritokrasi olarak isimlendirilmektedir. (Torun, 2009:89) Liyakat kavramı, bir işin, o işi hak edene ya da o işi en iyi yapabilecek olana verilmesi şeklinde açıklanabilir. Sadece kamuda değil özel işlerde de bir işin, o işi en iyi yapabilecek olana verilmesi liyakat kavramı ile beraber anılmaktadır. Liyakat kavramının ilk defa 18. yüzyılın ilk yarısında Almanya’da Prusya kralı II. Friedrich tarafından kurularak devlet memurluğuna girişte öğrenim ve sınav usulünün kabul edildiği söylene de (Günay, 2005:112) asıl olarak bu kavramın gerektirdiği uygulamaların pek çok Doğu toplumunda olduğu bilinmektedir. Hobson (2004:61-74) *Batı Medeniyetinin Doğulu Kaynakları* adlı eserinde bu durumu şu şekilde aktarmaktadır: “Liyakat kavramı, ilk olarak Çin’de başlamıştır. Bu kavram ve ön gerektirdiği uygulamalar, Batı’ya Konfüçyüs metinleriyle birlikte geçmiştir.”

Liyakat ya da meritokrasi, toplumsal arka plan, zenginlik ya da aileden ziyade insanın bireysel kapasitesine ve liyakatine bağlı olan bir sosyal sistemdir. İngiliz Sosyolog Michael Young, 1958 yılında ilk kez (!) kullandığından beri meritokrasi düşüncesine büyük bir değer verilmiştir. Batı toplumlarında meritokrasi, pozitif bir sistem olarak tanınmaktadır. Modern toplumlarda meritokrasi, bir toplumdaki düşük statülü üyelerin, toplumsal statü, ekonomik sınıf ve hiyerarşinin üst kademelerine çıkabilme hayalini kurmalarını sağlamıştır. (Kim ve Yong-Beom, 2017:112-118) Kim ve Yong-Beom’un bu ifadelerinden de anlaşılacağı üzere meritokrasi ya da liyakat her ne kadar Michael Young ile beraber başlatılsa da bu düşünce uzun bir tarihsel geçmişe sahiptir.

İngiltere'de meritokrasi düşüncesini ilk olarak kaleme alan Young, *Meritokrasinin Yükselişi* adlı eserinde meritokrasiyle ilgili şu ifadeleri dile getirmektedir: “1870’li yıllarda eğitim İngiltere’de zorunlu kılındı ve kamu hizmetine girişte patronaj ve kayırmacılık kaldırıldı. Yarışmacılık ve rekabet kural haline getirildi. Liyakat belirleyici oldu ve hüner, standardı belirlemeye başladı. Kamu hizmeti reformuna kadar toplumun büyük kısmı, nepotizm ile yönetiliyordu.” (1958:19) Young’ın eseri ile meritokrasi / liyakat düşüncesinin başlatılması bir tarihsel anakronizm olsa da Young’un yukarıdaki ifadeleri doğruluk arz etmektedir. Çünkü liyakat, standardı belirlediğinde var olan devlet sistemi daha da pekişmektedir.

Liyakat kavramına olumsuz yaklaşımlar da mevcuttur. Liyakat kavramına eşitsizliği arttıran bir ideoloji olduğu önermesiyle ciddi reddiyelerde bulunmaktadır (Hever ve diğ., 2020:543; Harney, 2020:1140; Crawford, 2010:1-11). Bu hususta Mijs ve Savage (2020:403) özellikle İngiltere’deki politikacıların ve film yapımcılarının tekrar tekrar ürettikleri meritokratik hikayelerin paradoksal bir şekilde İngiliz toplumundaki eşitsizliği arttırdığına yönelik eleştiriler getirmektedir. Ancak bu eleştirilerin bir haklılık paylarının olduğu söylenemez. Nitekim bu eleştiriler şu ifadelerle çok rahat bir şekilde göğüslenebilir: “Meritokrasi, bilgi toplumuna en çok uyan bir tarihsel biçimdir. Ne aristokrasi ne de oligarşi böyle bir uyum yeteneğine sahip değildir. Kan ve para soylular, hakimiyetlerini şiddetle kurdukları için meritokrasi, aristokrasiden daha öncel ve kompleks bir sistemdir. Meritokrasi sadece entelektüel sahada gücünün hakkı olduğu önermesini kabul etmektedir.” (Leonidovich ve diğ., 2019:172)

Liyakat kavramına dair reddiyeler saklı kalmak kaydıyla bu kavramla bir kamu otoritesinin kurulumu ve devamı ve de yıkılması ya da yok olması arasında büyük bir bağlantı olduğu görmezden gelinemez. Bu anlamda devletin kurulması, mevcut devlet düzeninin sağlıklı bir şekilde hayatına devam ettirilmesi ve devletin yıkılması ekseninde liyakat kavramının yaptığı etkinin analiz edilmesi bir hayli önem arz etmektedir.

2. Devlet Nasıl Kurulur / Yıkılır? Kuramsal Çerçeveyi Temellendirmek

Liyakat düşüncesi, devlet düşüncesi ile at başı ilerlemiştir. Bu nedenle her ikisine de bir tarih belirleme çabasından ziyade liyakat düşüncesinin devlet kuramına kattıklarına bakılması gerekmektedir. Liyakat düşüncesi

devleti kuran ve devlet düzenini devam ettiren ve de aynı zamanda devleti yıkan bir enstrümandır. Bu bakımdan öncelikle devleti kuran unsurlara değinmek gerekmektedir.

“Devleti kuran nedir?” başlıklı konuşmasında Williams (2012:449) şu dört kriteri bir devletin olmazsa olmaz şartlarından saymaktadır. Bunlar; 1) Toprak, 2) Yerleşik bir nüfus, 3) Bir hükümet kontrolüne bağlılık ve 4) Uluslararası ilişkileri yönetecek kapasiteye / egemenliğe sahip olmak. Bu gereksinimlerden toprak, en büyük ve en önemli parçayı oluşturmaktadır. Her ne kadar Williams, bu kriterler arasında “liyakat” olgusunu saymamış olsa da bu kriterlere bir de “liyakat” olgusunu eklemek gerekmektedir.

Weber (2008:542) *Sosyoloji Yazıları* adlı eserinde Çin’in kuruluşunda liyakatin önemli bir yer tuttuğunun altını çizerek şu ifadeleri dile getirmektedir: “İlk defa sınav ve liyakat sistemini getiren Tang Hanedanı bugün bile Çin’in büyüklük ve kültürünün gerçek yaratıcısı olması şerefini korur. Tang Hanedanı tarihte ilk olarak literatinin durumunu düzenlemiş ve eğitimleri için kolejler kurdu muştur.” Weber’in bu tespitinden de anlaşılacağı gibi Çin’de liyakat sistemini kuran Tang Hanedanı aynı zamanda Çin’i de kurmuştur. Buna ek olarak Konfüçyüs metinlerinde de benzer önermelere rastlanmaktadır. Konfüçyüs, iş bölümünde liyakatin esas alınması ile ilgili şu önermeyi ileri sürmektedir: “Devletin gücünü üç şey sağlar: 1) Halkın yiyeceğinin sağlanması, 2) Güçlü bir ordu ve 3) Halkın devlete güveni. Eğer bu üç şeyin hepsini yerine getirmek mümkün değilse icabında halkın yiyeceğinden ve ordudan fedakârlık edilebilir ama halkın güveninden asla; çünkü güveni kaybetmek, bir devlet için ölüm demektir. Herkesin eşit olduğu bir adalet mutlaka güven altına alınmalıdır.” (Örs, 1964:112) Burada Konfüçyüs’ün “güven” olarak tanımladığı olgu, devlet tarafından, bir işin, layığıyla yerine getirene verildiğine dair oluşan toplumsal algı olarak değerlendirilebilir.

Weber’in Tang Hanedanı ve Çin ve de Konfüçyüs’ün Çin devleti ve güven arasında kurduğu bu ilişki, devlet kuran bir kavram olarak liyakate işaret etmektedir. Bu doğrultuda liyakatin devlet kurucu bir nitelik gösterdiği söylenebilir. Bunun karşısında iş bölümünde yetenekli ve hünerli olmanın değil de başka bir niteliğin ön plana çıkması, devlet kurduzmaktan ziyade mevcut devleti yıkmaya dönük bir özellik arz etmektedir.

Devlet kavramı, sibernetik veya düzenleyici bir makine, motor veya

bir gemi gibi bir araç olarak tanımlanırsa (Jessop, 2016:21) liyakat bu makinenin, motorun ya da geminin hem dişlilerini hem de yürüyen aksamını oluşturmaktadır. Devleti kuran bir düşünce olarak liyakat kavramı aynı zamanda devletin devamlılığını da sağlamaktadır. Nitekim bu hususta Hobbes (1995:75) devletin devamlılık arz etmesi ve liyakat hakkında şu ifadeleri dile getirmektedir: “Çünkü bir komutan bir yargıç veya başka bir görev sahibi olmaya en uygun kişi, o görevin iyi bir şekilde yerine getirilmesi için gerekli niteliklere sahip olan kişidir. Çünkü liyakat bir hakkı gerekli kılar ve layık olunan şey ahitle alınır.” Hobbes’un bu ifadelerinden de anlaşılabileceği gibi bir komutan ya da bir yargıcın liyakat esasına göre belirlenmesi, devlet düzeninin sürdürülebilmesi için bir hayli önem arz etmektedir.

Hobbes’a göre devletlerin çöküşleri kusurlu yapılarından kaynaklanır. (1995:225) Her ne kadar Hobbes, bu kusurlu yapıların arasında liyakate yer vermemiş olsa da liyakatin olmamasının bu kusurların en başında geldiğinden söz edilebilir. Bugüne kadar pek çok devlet kurulmuş, hayatını devam ettirmiş ve yıkılmıştır. Çin örneğinde olduğu gibi devleti kuran şey nasıl liyakatse, devleti ortadan kaldıran şey de liyakatin olmamasıdır. Liyakatin zıttı olarak anılan klientalizm, patronaj ve nepotizmin devletleri zayıflatmış ve hatta yok ettiğinden söz edilebilir. Nitekim bu hususta ayrıntılı bir inceleme yapan Rotberg (2003:5-8) *Başarısız, Çökmüş ve Zayıf Devletler: Sebepler ve Göstergeler* adlı eserinde liyakatin karşıtı olan klientalizm, patronaj ve nepotizmin devletleri nasıl zayıflatmış ve yıktığını açık bir şekilde göstermektedir.

Liyakat, devlet kurmakta ve devleti devam ettirmekte iken liyakatin yokluğu devleti zayıflatmakta ve hatta onu yıkmaktadır. Bu hususta verilecek en iyi örnek, Osmanlı İmparatorluğu’nun kuruluşunda ve yıkılışında liyakatin etkisidir. Osmanlı’da devletin yönetici kademesinin yetiştirildiği Enderun’da bir nevi elit eğitimi yapılmıştır. Enderun’a çocuklar seçilirken nitelik ön planda tutulmuş ve eleyici bir metot geliştirilmiştir. Devşirme sisteminde kimseye bir ayrıcalık tanınmamış, herkes yeteneği nispetinde değerlendirilmiştir. (Günay, 2005:73-79)

Osmanlı İmparatorluğu’nun uluslararası alanda en büyük etki yaptığı dönemde liyakat ilkesinin çok önemli görüldüğü bilinmektedir. Bu dönem için Özdemir (2001:193) “Osmanlı’da görev sınırları birbirlerinden ayrılmış, yükselme için liyakat ilkesi ön planda tutulmuştur. Hiç kimse sırf filanın

soyundan geldiği -akrabası olduğu- için yüksek mevkie çıkarılmamıştır.” ifadelerini dile getirmektedir. Ancak tam olarak bu önermenin zıttı, Osmanlı’nın yıkılması için de geçerlidir. Nitekim Yıldız (2016:149) Osmanlı’nın yıkılması ve liyakat ilkesinin olmayışı -klientalizm, patronaj ve nepotizm- arasındaki ilişkiye dair şu önermeleri ileri sürmektedir: “Osmanlı Devleti’nin yıkılmasının en büyük sebeplerinden biri (belki de birincisi) liyakat sisteminin bozulmasıdır.”

Devletleri kuran ve devletleri yıkan bir kavram olarak liyakat ilkesi ekseninde bugünkü devletlere göz atıldığında az gelişmiş devletlerde bu ilkenin hiç kabul görmediği daha çok liyakatin tersi olan klientalizm, nepotizm ve patronajın etkili olduğu görülmektedir. Klientalizm ve kayırmacılık, politik ve sosyolojik olarak az gelişmiş toplumlarda bir zihniyet ve davranış kalıbı olarak şekillenmiştir. (Voskopoulos, 2017:52) Bu manada verilecek en iyi örnek Arnavutluk’tur. Jusufi *Arnavutluk’ta Klientalizm ve Kayıt Dışılık* adlı eserinde şu ifadeleri dile getirmektedir: “Klientalizm, devleti bir patronaj kaynağına çevirmektedir ve rejim üstünde olumsuz etkiler bırakmaktadır. Klientalizm, insanların liyakat ekseninde değil de akrabalık ilişkileri ile devlet kurumlarına girmeleridir. Klientalizm Arnavutluk’un en önemli sorunlarından biridir.” (2018:147) Jusufi’nin bu önermelerinden de anlaşılacağı gibi az gelişmiş devletlerde liyakat eksikliği devletlerin zayıflamasına ve hatta yok olmasına neden olmaktadır.

Az gelişmiş devletlerin aksine bugün dünya hâkimi olarak değerlendirilen devletlere göz atıldığında liyakat ilkesinin özellikle büyük bir önem taşıdığı görülmektedir. Bu bakımdan verilecek en iyi örnek ABD’dir. “Meritoktasi bir Amerikan rüyası mıdır?” (Sealy, 2010:184-195) sorusu her ne kadar içinde trajik unsurlar barındırsa da her trajedi gibi içinde gerçeklik de barındırmaktadır. Bu açıdan liyakat ilkesinin en çok ABD’de değer görüldüğü gözlerden kaçırılmamalıdır.

Gerçek meritokratik sistemlerde cinsiyetine, ırkına, sınıfına veya diğer liyakat dışı unsurlarına bakılmaksızın insanlar bireysel liyakat ve çabasıyla zenginliğe ulaşmada ve kendilerini gerçekleştirmede eşit şansa sahiptirler. Örneğin ABD’de yapılan araştırmalar açık bir şekilde göstermektedir ki; Amerikalılar, meritokratik ethosu kabul etmektedirler. Amerikalıların pek çoğu meritokrasinin sadece olması gereken bir sistem değil aynı zamanda ABD’de yaşanan bir sistem olduğuna da inanmaktadırlar. Çünkü

meritokrasi, pek çok kapitalist ülkede ve örgütte adil ve meşru bir dağıtım sistemi olarak kültürel anlamda kabul edilmektedir. (Castilla ve Benard, 2010:543)

Bilinen tarih yazımına göre yüzlerce devlet kurulmuş ve yıkılmıştır. Bu devletlerin hiçbirisi savaş sonucunda ortadan kalkmamıştır. Tarih yazımına konu olan devletlerin hemen hepsi, sadece devlet adamlarının bozulması ile değil aynı zamanda yönetilenlerin de bozulmasıyla yok olmuştur. Burada bahsi edilen “bozulma” eylemi, bir devletin sınırları içinde liyakatin olmasına bağlıdır. Bir devletin sınırları içinde liyakatin olmaması, nepotizmin, klientalizmin ve de patronajın etkili olması ve bu üç kavramın gelişmesine ne yönetenler ne de yönetilenler arasında ses çıkarılmaması, devletlerin sonunu getirmiştir. Bu doğrultuda bugün başarısız ya da zayıf veyahut da az gelişmiş olarak tanımlanan devlet organizasyonlarında da liyakatin olmayışı çok net bir şekilde görülmektedir.

Site devletleri, site devletlerine dayanan imparatorluklar, federal devletler ve nihayetinde ulus devletler Batı devlet tarihinin geçmişini oluştururken, boy, il, beylik ve imparatorluk ise Türk devlet tarihine işaret etmektedir. (Eryılmaz, 2012:24) Buradan hareketle tarih bir devletler mezarlığı olarak görülebilir. Bu devletler mezarlığında bulunan devletlerin, bu mezarlıkta bulunmalarının sebebi ise liyakat ilkesine verilen değer azalarak bitmesidir. Bu manada hem geçmiş devletlerden ders çıkarılması hem de Platon'un siyaset felsefesinden bugüne dair alınabilecek derslerin görülebilmesi için Platon'un eserlerinde devlet ve liyakat kavramının ilişkisinin incelenmesi gerekli görülmektedir.

3. Platon'un Siyaset Felsefesinde Devlet Kuran / Devlet Yıkan Bir Kavram Olarak “Liyakat”: Olgusal Çerçeveyi Görmek

Platon'da siyaset olgusu, tanrısal bir hikâye ile başlatılmaktadır. Hikâyeye göre ölümlülere yeteneklerin dağıtılma görevi, Prometheus ve Epimetheus'a verilmiştir. Epimetheus bu vazifeyi yalnız ifa etmek istediğini söyleyince Prometheus buna izin vermiştir. Ancak Epimetheus, elindeki yeteneklerin hepsini hayvanlara bırakmıştır. İnsana bir şey kalmamıştır ve insan yeryüzüne çıkmak üzeredir. Bu nedenle Prometheus insana verecek bir şey bulamayınca Hephaistos'tan ve Athena'dan sanatı ve ateşi çalarak insana vermiştir. İnsanlar sanat ve ateşle kendilerini koruyabilirlerdi

artık. Ancak insanlar Zeus'taki siyaset bilgisine sahip değillerdi. Çünkü Prometheus, Zeus'un yaşadığı yere girememiştir. İnsan, sanatı öğrenmiş ama nasıl bir arada yaşanılacağını öğrenmemiştir. Şehir kurmuş ama he-mencecik birlikleri bozulmuştur. Bu nedenle Zeus, Hermes'ten insanlar arasında dostluk kurmasını ve onlara utancı öğretmesini istemiştir. Her-mes, sanatı ve dostluğu yaymıştır. Çünkü Zeus şöyle demiştir: Doğruluk ve utanma olmazsa, o şehirler varlığını sürdüremezler. (Platon, 2017b:39-40)

Platon, siyaseti, tanrısal bir düzlemde açıklamakta ve siyaset bilgisini de genel olarak bilgiye özel olarak ise ruh bilgisine bağlamaktadır. Platon'a göre siyaset bir sanattır. Ve bu sanat, ruh için var olan bir sanattır. (Platon, 2016b:70) Ruh olmayan yerde bilgelik ve akıl olmayacaktır. (Platon, 2013c:61) Çünkü Platon'a göre Tanrı, bilginin ve dostluğun dostudur. (Platon, 2015a:43) Bu hususta Platon, Tanrı'dan sürekli olarak en büyük ilaç olan bilginin istenmesiyle ilgili önermeler ileri sürmektedir. (Platon, 2014b:25)

Platon'da ruh bilgiye, bilgi sayıya, sayı ise erdeme eşittir. Ruhunu kul-lanmayı bilmeyen birinin ölmesi gerekir. Zorunlu olarak yaşıyorsa da ruhu kullanabilen birine dahil olması gerekir. (Platon, 2013a:43) Bu nedenle de Platon'un devlet tasarımı sadece devlet yöneticilerinin ya da yönetilen-lerin liyakat üzerine olması yeterli olmayacaktır. Platon'a göre bir düzen içinde bulunan herkesin liyakat ekseninde olması, adil bir devletin kurul-ması için ön gerekmektedir. Bu nedenle de Platon'un "mağara alegorisi" üzerinden düşünüldüğünde bir politik alandaki herkesin o mağaradan çık-ması lazımdır (Platon, 2017d:269-272). Ki; adil bir devlet kurulabilsin ya da kurulan adil bir devlet devam ettirilebilsin.

Platon'a göre insanları yönetme bilimi en zor bilimdir ve zorluklarla elde edilir. (Platon, 2014a:86) Platon, en kötü düzenin düzensizlikten daha iyi olduğunu sürekli beyan etmekte ve düzenin kurulması ve devam ettiril-mesi için diğer bir ifadeyle düzenin yok olmaması için liyakat kavramına ısrarla vurgu yapmaktadır. (Platon, 2017d:277) Ona göre insan, ancak layık olduğunda siyasete girmelidir. (Platon, 2016b:166)

Platon, *Devlet* adlı eserinin Beşinci Kitabı'nda şöyle bir soru sormak-tadır: "Bir Yunan devleti kuracağız değil mi?" (2017d:214) Platon'da bir dev-letin kurulması ve kurulmuş bir devletin sağlıklı bir şekilde sürdürülmesi

için liyakatin yeri ve önemi nedir? Diğer bir şekilde sorulursa eğer; “Platon’da liyakat, devlet kuran, devleti sürdürülebilir kılan ve devletin sonunu getiren bir kavram mıdır? Bu sorulara yanıt aranırken evvela söylenmesi gereken şey, Platon’da liyakatin, bugün olduğu gibi sadece yöneticilerin ya da kamu çalışanlarının seçiminde etkili olmamasıdır. Platon’un siyaset felsefesinde liyakat, o politik alandaki herkes için geçerli bir ilke olmak zorundadır. Bu doğrultuda Platon’da liyakat ve devlet ilişkisinin incelenebilmesi için bu incelemenin üç başlık altında yapılması gerekmektedir.

Platon’un siyaset felsefesinde liyakat, siyaset teorisini kuran “birey-toplum-devlet” denkleminde analiz edilebilir. Bu düzlemde Platon’a göre; birey, toplum ve devlet arasında üçlü olarak bir liyakat ilişkisinin olması, devletin kurulması, devam ettirilmesi ve elbette ki yok olmaması için bir hayli önem arz etmektedir. Buradan hareketle Platon’un, bireyin topluma ve devlete nasıl layık olabileceği hususundaki görüşleri incelenerek Platon’un siyaset kuramında liyakat kavramının konumlandırılmasına başlanabilir.

3.1 Bireyin Liyakati: Birey, Topluma ve Devlete Nasıl Layık Olur?

“Birey, içinde yaşadığı topluma ve devlete nasıl layık olur ya da bireyin liyakati nedir?” sorusuna verilecek ilk yanıt, bilgi eksenindedir. Platon’a göre, bireyin içinde yaşadığı topluma ve devlete layık olması, “kendilik bilgisi” ile ilgilidir. Nitekim Apollon Tapınağı’nın kapısında yazan “Kendini Bil” önermesi, Platon’un çıkış noktasını teşkil etmektedir. Burada kastedilen ise insanın kendi ruhunu bilmesidir. (Platon, 2010a:80-85) Platon’a göre kendilik bilgisi, akıllı olmaktır. (2013b:57-58)

Platon, bireyin liyakatini, hak etmediği şeyi istememesine bağlamaktadır. Çünkü ona göre insanın doğasında kendi hakkından fazlasını almak ve bunun güzel bir şey olduğunu düşünmek vardır. (Platon, 2017d:70) Ancak düzenin devamı için bireyin hak ettiğiinden fazlasını istememesi gerekmektedir. İşte tam olarak burada insanın yeteneğine -meritine- bakılması zaruriyet arz etmektedir. Çünkü Platon’a göre iyi insan ya da iyi birey, işini en iyi yapan insandır. Platon şu şekilde bir soru sorarak birey ve liyakat arasındaki çizgiyi çekmektedir: “Duvar örerken becerikli insanı mı yoksa doğru insanı mı tercih edersin?” (Platon, 2017d:33) Platon’un sorduğu bu sorunun yanıtı, bireyin ancak liyakat ekseninde doğru insan olup olmadığının belirlenebileceğine işaret etmektedir.

Platon'un bireyin liyakati merkezindeki en önemli eleştirisi aile kurumudur. Platon'un aile kurumunun liyakatsizliklerin başını çektiğine dair bir öngörüsü vardır. Nitekim bir kralın layık olmadıkları halde kendi çocuklarına ve akrabalarına görev verdiği, tarih boyunca bilinen bir gerçektir. Bu nedenle Platon kendi ideal devletinde aile kurumuna yer vermemektedir. Kadınların ve çocukların ortak olması gerektiği görüşünü beyan eden Platon'un aileye karşı bu denli olumsuz tutumu (Platon, 2017d:194-200), bireyin layık olduğu şekilde görev alması gerektiğine dair bir işaret olarak okunabilir.

Platon'un anti aileci tutumu, sadece bir kan soyluluk reddiyesi değildir. Platon'un bu reddiyesi aynı zamanda aile bağlarının liyakate engel olmasından kaynaklanmaktadır. Bu hususta Platon, *Euthyphron* adlı diyalogunda bir hizmetçisinin katili olan başka bir hizmetçisini kuyuya kapatarak taksirli olarak öldüren babasını dava eden Euthyphron'un durumunu işlemektedir. Bütün Atinalıların Euthyphron'a sırtını dönmesini eleştiren Platon, bu diyalogunda aile bağlarının layık olanın layık olduğu şeyi almasına engel olduğunu hicven işlemektedir. Bu diyalogda geçen Euthyphron'un şu ifadeleri kayda değerdir: “Şimdi akrabalarım, babamı şikâyet ettiğim için bana kızıyorlar. Hizmetçiyi babamın öldürmediğini öldürse bile zaten katil olduğu için ölümü hak ettiğini düşünüyorlar. Ama böyle değil Sokrates. Ayrıca bir oğulun babasını şikâyet etmesinin günah olduğunu söylüyorlar.” (Platon, 2011b:41-42) Euthyphron'un bu ifadeleri, Platon'un aile kurumu karşısındaki olumsuz tutumunun sebebini çok net bir şekilde göstermektedir.

Platon anti aileci bir tutum sergilese de bunun çok da mümkün olmadığını bildiğinden olsa gerek bir bireyin kendi soyuna layık olması hakkında da önemli şeyler iddia etmektedir. Bu minvalde Platon, “Soyunu alçaltan bir insan için yaşam boş bir şeydir. Böyle bir insan ne din ne de Tanrılar arasında sevilir.” (Platon, 2011a:51) ifadelerini dile getirerek bireyin kendi ailesini utandıran bir eyleme girişmesini de eleştirmektedir.

Bireyin liyakati hususunda Platon'un en önemli eleştirilerinden birini, bireyin içinde yaşadığı devlet organizasyonuna diğer bir ifadeyle politik otoriteye karşı liyakati oluşturmaktadır. Bu konuda Platon'un *Kriton* diyalogu bir hayli önem arz etmektedir. Bu diyalogda Sokrates'in asılmadan ön-

ceki son günleri işlenmektedir. Hapishanede son günlerini geçiren Sokrates'e hapishaneden kaçması için pek çok kez ısrar edilmesine rağmen Sokrates'in bu öneriyi kabul etmemesi ve nomosa ve de içinde bulunduğu kamu otoritesine bağlılığı bir liyakat örneği olarak gösterilebilir. Platon'un bu diyalogu, liyakat ve vatandaşlık ekseninde değerlendirildiğinde Sokrates'in bu diyalogdaki şu ifadeleri gerçekten bir hayli ehemmiyetlidir: "Biz buradan kaçarken biri çıkıp dese ki; 'Sokrates ne yapıyorsun?' Yaptığın şey kanunlara da devletin tamamına da zarar veriyor. Eğer kanunlara uyulmazsa, insanlar kanunları umursamazlarsa, onlara karşı silah çekerlerse devletin her şeye rağmen varlığını sürdürebileceğini sanıyor musun? Peki bu durumda kanunlar bize, 'Seninle böyle mi anlaştık Sokrates? Devletin verdiği emirlere uymayacak mıydın?' dese, biz ne deriz?" (Platon, 2017c:53) Sokrates'in sonunda canından olacağını bile bile içinde yaşadığı devlet organizmasına olan bu bağlılığı, vatandaşlık ve liyakat arasındaki ilişkiyi çok net bir şekilde görselleştirmektedir.

Birey, içinde yaşadığı topluma ve devlete liyakat ekseninde bir bağlılık gösterdiğinde Platon'un liyakat üçlüsünden biri gerçekleşmiş olmaktadır. Ancak sadece bireyin liyakati, devletin kurulması ya da devam ettirilmesi için yeterli olmayacaktır. Bu bakımdan Platon'un liyakat üçlüsünden ikincisinde de liyakat ekseninde bir zincir kurulması gerekmektedir. Bu bağlamda toplumsal alandaki liyakatin bileşenlerinin incelenmesi zaruri görülmektedir.

3.2. Toplumun Liyakati: Toplum, Bireye ve Devlete Nasıl Layık Olur?

Platon, toplumu şu şekilde tanımlamaktadır: "Yani insanlar, eksiklerini gidermek için diğer insanlardan yararlanır. Bu sayede çok sayıda eksikğin giderilmesi için çok sayıda insan bir araya gelir. Herkes birbirine yardım eder ve bir düzen kurulur. Bu kurulan düzene de toplum adını veriyoruz. Toplumun ortaya çıkmasında önemli olan nokta eksiklerdir." (Platon, 2017d:82) Platon'un topluma dair bu tanımlamasından da anlaşılacağı gibi bir toplumun kurulmasının temel nedeni eksiklerdir. İnsanlar, birbirlerinin eksikliklerini gidererek bir toplumu inşa etmektedirler. Burada ortaya çıkan temel şey ise hangi işin kimin tarafından yapılacağı ya da iş bölümü meselesidir.

Toplumda liyakatin tesisi, Platon için büyük bir önem arz etmektedir.

Platon, bireyin liyakatinde olduğu gibi toplumda da ısrarla “bilgi” ekseninde bir analiz yapmaktadır. Bu düzlemde Platon’a göre bir işin o işi en iyi yapabilecek olana verilmesi, toplumsal düzenin kurulması ve devam ettirilmesi ve de yok olmaması için esas teşkil etmektedir. Bu hususta Platon, “Kentin sağlığı söz konusu olduğunda Atinalılar, hekime başvururlar. Konuşan kişinin zengin ya da fakir olduğunu önemsemezler değil mi?” (Platon, 2010a:35) şeklinde bir soru sormakta ve toplumsal alandaki liyakatin bilgi ekseninde kurulması gerektiğine dikkat çekmektedir.

Platon’a göre işin ehline verilmesi “iyi” ve “kötü” kavramlarının anlamlandırılmasında da bir hayli önemlidir. Platon, “Ayakkabıcı, ayakkabı dikme işinde bilgilidir. O zaman iyidir. Ayakkabıcı elbise dikme işinde bilgisizdir. O zaman kötüdür.” (Platon, 2010a:71) ifadelerini dile getirerek “iyi” ve “kötü” diyalektiğini de liyakat ekseninde kurmaktadır.

Platon, toplumsal alandaki liyakatin tesisinde iş bölümüne ve herkesin layık olduğu görevi ifa etmesine büyük bir önem vermektedir. Platon’a göre bir işin ehli tarafından yapılması, toplumun devamlılığı için esastır. Bu minvalde Platon iş bölümünde uzmanlaşma olgusuna da dikkat çekmekte ve şu ifadeleri dile getirmektedir: “Toplumumuzda ayakkabıcının kendi işi dışında başka bir işi olmayacak. Aynı şekilde çiftçi ya da asker de kalkıp başka işlerle uğraşmayacak.” (Platon, 2017d:119)

Platon’a göre bozuk bir toplum, diğer bir ifadeyle liyakat dışında olan bir toplum, yok olmaya mahkumdur. (Platon, 2017d:122) Platon, toplum ve liyakat ilişkisini özellikle toplumsal sınıflar üzerinden kurmakta ve toplumsal sınıfların birbirlerinin işlerini hiçbir surette yapmamaları gerektiğinin altını çizmektedir. Bu hususta Platon, “Asker çömlek yaparsa, devletin sonu gelmiştir.” (Platon, 2017d:148) diyerek iş bölümü, uzmanlaşma ve liyakat ilkesine vurgu yapmaktadır.

Platon’un devlet kuramında askerlerin liyakatı bir hayli ehemmiyetlidir. Platon’a göre; “Askerlerin tek amaçlarının erdem olması gerekir. Para söz konusu olduğunda bunu beraber harcamaları gerekir.” (Platon, 2015a:26) Bu bağlamda Platon için toplumu kuran şey “dostluk” kavramıdır. Bunun da ötesinde “aşk” kavramı bir asabiye bağı olarak kullanılmaktadır. Nitekim bu durumu Platon şu şekilde ifade etmektedir: “Eğer aşıklardan bir ordu kurulsaydı, bu insanlar birlikte savaşmışları zaman sayıları az da olsa kendilerinden çok daha büyük orduları bile yenerdi. En korkak bir kişi bile

savaş alanında sevgilisini terk edip kaçmaz.” (Platon, 2018a:51) Platon'un bu önermesinden de anlaşılacağı gibi bir kişinin yaptığı işe ve beraberindeki- lere “aşk” ekseninde bağlılığı liyakat kavramının ontolojik temellerinin oluşabilmesi için bir hayli önem arz etmektedir.

Herkesin layık olduğu işi yapması Platon'un toplum tasarımı-nda temel değerdir. Bu bakımdan askerlere ısrarla dikkat çeken Platon, askerlerin altın ve akçe gibi maddi varlıklarla ilgilenmemesi gerektiğinin altını çizmektedir. Platon'a göre asker, sadece kendi işini yapmalıdır. Bu hususu Platon şu ifadelerle aktarmaktadır: “Toplumun tamamında sadece askerlerin altınla işleri olmamalı, onlar altına ve gümüşe dokunmamalı, kullanmamalı, evlerinde tutmamalı ya da süslerinde bunlara yer vermemelidir. Bu sayede kendilerini de devletlerini de korumuş olurlar. Ancak ne zaman ki paraları olur, işte o zaman tiranlara dönüşürler.” (Platon, 2017d:145) Platon'un terminolojisinde “tiranlık” en kötü yönetimdir. Bu açıdan bir toplumsal alanda en kötü yönetim askerin başka işlerle ilgilenmesinden diğer bir deyişle liyakat dışı davranmasından kaynaklanmaktadır.

Platon, “O halde bir devlet için en kötü şey, her gruptan insanın birbirlerinin işine karışmasıdır.” (2017d:166) sözlerini dile getirerek iş bölümü ve liyakatin altını çizmektedir. Buna bağlı olarak toplumsal sınıflar arasında özellikle de askerler arasında farklı işlerle ilgilenenlerin olması toplumu yok olmaya kadar götürebilir. Bununla birlikte Platon'a göre bir toplumdaki liyakatin bozulması, o toplumsal alanda “rüşvet” kavramının da doğmasına neden olmaktadır. Bu hususta Platon kendi toplum tasavvurunu şu ifadelerle çerçevelemektedir: “Toplumumuzu oluşturanların paraya ya da rüşvete meraklı olmamalarını sağlamak gerekir. Gençler, şöyle bir söz duymamalıdır: Hediyeler, insanları da Tanrıları da ikna eder.” (Platon, 2017d:110)

Toplumda liyakatin olması için rüşvetin olmaması gerekmektedir. Bu önermenin tersi de geçerlidir. Bir toplumda liyakat varsa, o toplumda rüşvet olmayacaktır. Bu nedenle Platon, kendi ideal toplum tasavvurunda toplumsal sınıfları iki gruba ayırarak işlemektedir. Platon'a göre bir toplumda iki sınıf insan vardır. Bunlar; 1) Demir / Tunç olanlar ve 2) Gümüş / Altın olanlar. Demir / Tunç olanlar genel olarak çiftçilik yapmaktadırlar. Gümüş / Altın olanlar ise yöneticilik ve askerlik mesleğini icra etmektedirler. Pla-

ton bu iki grubun arasında da liyakat ekseninde bir ilişki kurmaktadır. Platon'a göre gümüş ya da altın bir anne babadan içinde demir / tunç olan bir çocuk doğarsa kayırlmayacaktır. Böyle bir çocuk hemen çiftçiliğe sevk edilecektir. Demir / tunç bir anne babadan içinde gümüş / altın olan bir çocuk doğarsa da bu çocuk eğitilecek ve yönetici / asker olması sağlanacaktır. Çünkü içinde demir / tunç olanlar toplumu yönetmeye başlarsa o toplum mahvolacaktır. (Platon, 2017d:143) Platon'un bu tasnifinden de açık bir şekilde anlaşıldığı gibi kişinin anne babasının aidiyeti, onun bir işe layık olduğunun delili olamaz. Kişinin kendi liyakati, hangi işi yapacağında belirleyici bir unsur olduğunda toplumsal alandaki liyakat gerçekleşmiş olacaktır.

Platon'a göre; "Demir, gümüş, altın ve tunç olan sınıflar birbirine karıştığında, ortaya düzensizlik çıkacaktır. Toplumsal ortamda karmaşa ve plansızlık hâkim olacaktır ve insanlar arasında husumet artacaktır. Zaten her yerdeki anlaşmazlıkların nedeni budur." (2017d:311) Platon'un bu tespiti de anlaşılabileceği gibi liyakatin olmaması, bütün anlaşmazlıkların ve çatışmaların temel sebebidir. Bir toplumda liyakat olmadığında başka bir deyişe iş, ehline verilmediğinde çatışma kaçınılmaz olmaktadır.

Platon, toplumsal birliği ve uzlaşmayı, "liyakat" ekseninde kurmaktadır. Organizmacı devlet anlayışını benimseyen Platon, topluma da canlı bir organizma niteliğini yüklemektedir. Bu hususta Platon; "Toplumumuzda bir kimsenin başına iyi ya da kötü bir şey geldiği zaman, geriye kalan herkes, bu iyiliği ve kötülüğü kendi başına gelmiş olarak kabul edecektir. Böyle olursa; ortak zevk ve acıları olur." (2017d:204) ifadelerini dile getirerek toplumun birliğine dikkat çekmektedir. Bu bağlamda Platon'un düşüncesinde bir devlet düzenini kuran, devam ettiren ve aynı zamanda bir düzeni yok eden "liyakat" ve "devlet" olgularının analizi gerekli görülmektedir.

3.3. Devletin Liyakati: Devlet, Bireye ve Topluma Nasıl Layık Olur?

Birey ve toplumda olduğu gibi Platon'a göre devlet için de esas olan liyakat kavramıdır. Platon, devleti canlı bir organizma olarak görmektedir. Ona göre devletler de insanlar gibi doğarlar, büyürler ve ölürlür. Devletin doğmasında, büyümesinde ve varlığını devam ettirmesinde liyakat kavramı ne kadar etkiliyse, devlet düzeninin yok olmasında da liyakatin olmaması o kadar etkilidir. Peki devlet ya da devlet adamı, bireye ve topluma nasıl layık olur? Farklı bir şekilde sorulursa eğer; "Devlet meselesinde liyakat kavramının yeri neresidir?"

Platon'a göre devletin amacı, tüm sınıfların mutluluğunu sağlamak olmalıdır. Devletin amacı, bir sınıfın diğerlerinden daha mutlu olmasını sağlamak olamaz. (Platon, 2017d:147-148) Peki bir devlette herkes nasıl mutlu edilebilir? Bu soruya Platon'un vereceği yanıt hiç şüphesiz bireyin ve toplumun liyakati hususunda olduğu gibi "bilgi" eksenindedir. Ona göre işlerini bilim üzerine değil de yazı ve gelenek üzerine kuran tüm devletlerde ortaya çıkan ve çıkacak olan kötülöklere şaşırmmak gerekmektedir. Çünkü Platon'a göre krallık bilimi, herkesi liyakat ekseninde bir araya getiren bir krallık yaratmalıdır. (Platon, 2014a:114-115)

Platon, "Devlet ancak bilgelikle yönetiliyor ise iyidir." (2014c:59) ve "Devlet sanatında hata yapana kötü denir." (2014a:91) ifadelerini dile getirerek toplum ve liyakat hususunda olduğu gibi devlet ve liyakat hususunda da bilgili olanla "iyi" kavramını aynı yere yerleştirmektedir. Platon'a göre bir devlet bilime düşkün ve bilim ekseninde yönetiliyor ise bu devlette karmanın ortaya çıkması bir hayli zordur. (Platon, 2017d:168)

İnsanların yaşadıkları bütün felaketlerin sebebi cehalettir. Bu sebeple olsa gerek bir devlette devlet adamlarının bir işin ne zaman ve nasıl yapacaklarını bilen insanlar olmaları gerekmektedir. (Platon, 2010b:107-112) Bu anlamda liyakat, devletin kurulması ve sağlıklı bir şekilde devam ettirilmesi için bir hayli önem arz etmektedir. Bu hususta Platon, "Asıl dikkat etmen gereken devlet işlerini yönetmeye kalkışan bıldırcın yetiştiricisi Meidias ve bunun gibileridir." (2010a:63) önermesini ileri sürmektedir. Platon'un bu önermesinden de anlaşılacağı gibi devlet işleri, bıldırcın yetiştiricilerinin eline geçtiğinde bir diğer ifade ile devlette liyakat olmadığında, bu durum devlet için büyük bir tehlike oluşturmaktadır.

Platon için devlette iki şey olmazsa olmazlar arasındadır. Bu iki şey kuşkusuz ölçölölük ve doğruluktur. (Platon, 2017d:161) Ölölölük ve doğruluğun sağlanması için ise bilgi ve bilgili olanın yönetmesi esas teşkil etmektedir. Burada Platon'un bilgiden kastı felsefe bilgisi olarak göze çarpmaktadır. Bu minvalde Platon, en kötü yönetim olan tiranlıkların krallıklara dönüşmesi için felsefeye dikkat çekmekte ve şu ifadeleri dile getirmektedir: "Bu yüzden felsefeyi överken kişilerin ya da devletlerin felsefenin yardımıyla daha iyi bir hal alacaklarını söylemişim. İnsanların başına gelebilecek kötölöklölerden sakınılmasının da ancak gerçek filozofların iktidarı ele almaları ve Tanrı'nın da yardımcı olması sayesinde olabileceğini belirtmişim."

(Platon, 2015b:58) Felsefe ve filozof kral hakkındaki bu ifadeleri, Platon'un devlet yönetimindeki liyakat olgusuna verdiği önemi açık bir şekilde göstermektedir. Platon'un "filozof kral" kavramsallaştırması, direkt olarak liyakat olgusuna karşılık gelmektedir. Ruhlar arasında bir hiyerarşi kuran Platon, en birinci ve yüksek mevkî felsefe ile ilgilenenleri yerleştirirken en sonuncu / dokuzuncu sıraya tiranların ruhunu koymaktadır. (Platon, 2017a:56) Bu doğrultuda Platon için devletin kurulması, düzenlenmesi, sağlıklı bir şekilde hayatına devam etmesi ve devlet düzeninin yok olmaması için filozofların kral olmaları gerekmektedir. (Platon, 2017d:217-218)

Bir liyakat göstereni olarak "filozof kral" kavramsallaştırması, Platon'un devlet kuran ve devlet yıkan bir kavram olarak liyakat olgusuna verdiği değere işaret etmektedir. Çünkü Platon'a göre "filozof kral", iki temel niteliğe sahiptir. Bunlardan ilki bilime meraklı olmak, ikincisi ise her zaman doğruyu söylemektir. Bu niteliklere sahip olan filozoflar kral olduğunda ideal bir devlet kurulabilir ya da mevcut devlet düzeni sağlıklı bir şekilde devam ettirilebilir. (Platon, 2017d:230-255) Aksi halde liyakatin olmaması, devlet düzeni için ciddi bir tehdit oluşturacaktır.

Devletin bir ya da birkaç tane filozof tarafından yönetilmesi gerekmektedir. Bu filozoflar günümüzde kabul gören onurları umursamayacaklar, bunun yerine insanın kendi işini yapmasının onurunu en üst noktaya koyacaklardır. (Platon, 2017d:304) Tiranlığı ya da devlet düzeninin yıkılmasını önlemek için "filozof kral" yaklaşımı bir hayli ehemmiyetlidir. Bununla birlikte Platon, devlette kral dışında görev alanların da liyakat ekseninde seçilmesi gerektiğine ısrarla vurgu yapmaktadır. Bu anlamda Platon, "Tencerede kaynayan ete bir şey karıştırmak gerektiğinde büyük kral bunu kime sorar? Oğluna mı? Yoksa bu konuda usta olan birine mi? Bir kral daha usta olduğumuza inandığı her şeyde kendisi ve oğlundan daha çok bize güvenir değil mi?" (2013d:45) sorularını sorarak işin ehline verilmesi gerektiği ile ilgili liyakat ilkesine göndermede bulunmaktadır.

Platon'a göre sadece bir kural vardır: "Usta ve erdemli olanlar yönetir." (2011a:38) Platon için bir devletin kurulması, sağlıklı bir şekilde hayatına devam etmesi ve yıkılmaması için liyakat ekseninde örgütlenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda Platon bir devleti bir arada tutan şeyin en iyi şey olduğunu, bir devleti yıkan şeyin ise en kötü şey olduğunu beyan etmekte-

dir. (Platon, 2017d:201) Platon'a göre bir devletin varlığını sürdürmesi isteniyorsa, o devlette tüm vatandaşların liyakat ekseninde bir otorite yapılması kurmaları gerekmektedir. (Platon, 2017b:41-43)

Platon'un devlet tasvirinde temel olarak devlet ve insan arasında bir benzerlik kurulmaktadır. İyi kurulmuş bir devlet sağlıklı bir insan bedenine benzemektedir. Yani devletin bir bütün gibi hareket etmesi, örneğin; bir parmağımız yaralansa, tek bir efendinin hizmeti altındaki köleler gibi beden diğer uzuvlarının da bu acıyı hissetmeleri gerekmektedir. (Platon, 2017d:202) Bunun da ötesinde Platon'un devlet tasarımı liyakat ekseninde bir devlet örgütlenmesinin kurulabilmesi için herkesin kendi görevini layığıyla yerine getirmesi bir zorunluluk arz etmektedir. İnsan bedeni ve devlet arasında Platon'un yaptığı analogiden hareket edilerek şöyle bir önerme dile getirilebilir: Bir insan bedenindeki kalbin kalp görevi, ciğerin ciğer görevi, ağızın ağız görevi, dilin dil görevi, parmakların parmak görevi ve bağırsakların da bağırsak görevi görmesi gerekmektedir. Başka bir deyişle her uzuv, kendi görevini yerine getirmelidir. Aksi halde ağız ve bağırsakların görev yerlerinin değiştirilmesi ya da liyakat ekseninde kullanılması, o devletin sınırları içinde büyük problemler meydana getirecektir. Bu manada liyakat kavramı, devlet kuran, devletin sağlıklı bir şekilde ilerlemesini sağlayan bir kavramken, liyakatin yokluğu devleti yok olmaya kadar götürebilecek bir kavramsal ağ oluşturmaktadır.

Sonuç

Liyakat, meritokrasi, bir işin o işi en iyi şekilde yapabilecek olana verilmesi, emanetin ehline tevdi edilmesi ya da bir görevin o görevi layığıyla ifa edebilecek olana verilmesi demektir. Kur'an'daki Nisa Suresi'nde "Emaneti ehline veriniz!" şeklinde geçtiği gibi dünyaya gelmiş pek çok medeniyette benzer ifadelerle rastlanılmaktadır. Batı epistemolojisinin her şeyi kendine mal eden yapısı gereği her ne kadar liyakat / meritokrasi kavramı, Prusya ya da İngiltere ile beraber açıklansa da bu kavramın insanların bir arada yaşamaya başladıkları ilk günden beri tartışıldığı ifade edilebilir.

Devlet kavramı ile liyakat kavramı yakından ilişkilidir. Kendi içinde belirli yapıları ve kuralları olan bir mekanizma, gemi ya da motor gibi hangi benzetme ile tanımlanırsa tanımlansın, devlet bir düzen demektir. Devlet kavramı, ister beş bin yıllık isterse de insanlık tarihi kadar eski olsun, her

devlette belirli görev tanımları ve bu görevleri yapan birileri mutlaka olmuştur. Bu sebeple olsa gerek liyakat kavramı, devlet kavramının ontolojisindedir.

Devlet ya da bir düzenin kurulmasında, kurulmuş bir düzenin sağlıklı bir şekilde devam ettirilmesinde liyakat kavramı esas bir vazife görmektedir. Dünya bir devletler mezarlığı olarak değerlendirilirse eğer, liyakat kavramının gördüğü bu vazife, pek çok devletin kurulmasında ve sağlıklı bir şekilde hayatını devam ettirmesinde kendini göstermiştir. Buna karşıt olarak liyakat kavramının ön gerektirdiği koşulların azalması ya da liyakatin ortadan kalkması, pek çok devlet yapılanmasının sonunu getirmiştir. Bu açıdan Çin'in kurulmasında Tang Hanedanlığının liyakat uygulamaları ve Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılmasında liyakat kavramının azalmasının etkisi net bir şekilde bilinmektedir.

Bir yerde düzen varsa, orada mutlaka liyakat ilkesi hakimdir. Son dönemlerde düzensizlik içindeki az gelişmiş devletlerde liyakat ilkesinin karşıtı olan nepotizm, klientalizm ve patronajın etkili olduğu görülmektedir. Bunun tam zıttında ise bugünlerde dünya devleti olarak bilinen güçlü devletlerde liyakat ilkesinin temel bir erek olarak alındığı açık bir şekilde fark edilmektedir. Nitekim liyakatin ya da meritokrasinin bir Amerikan rüyası olduğu sürekli dile getirilen bir önermedir.

Liyakat ilkesi, Platon'un eserlerinde sürekli altı çizilen bir erektir. Ancak bugünden farklı olarak Platon'un eserlerinde sadece yöneticilerin değil, bir politik alanda bulunan herkesin liyakat ilkesi ekseninde örgütlenmesi gerektiği sürekli vurgulanmaktadır. Platon'a göre siyaset teorisinin üçgeninin her bir köşesini oluşturan birey, toplum ve devletin liyakat ilkesine göre örgütlenmesi gerekmektedir. Birey; topluma ve devlete, toplum; bireye ve devlete, devlet ve devlet yöneticileri ise bireye ve topluma layık olmalıdır. Bu liyakatin olması bir düzen kurdurabilir, mevcut düzeni sağlıklı bir şekilde işletebilir. Buna karşıt olarak bu liyakat zincirinin olmamasıysa, düzenin sonunu getirebilir.

Platon'un siyaset felsefesinde liyakat; devlet kurucu, kurulmuş bir devlet düzenini devam ettirici ve liyakatin yokluğu ise devleti yıkıcı bir etkiye sahiptir. Bu anlamda birey, toplum ve devleti bir insan bedenine benzeten Platon'a göre bu üç enstrümanın liyakat ekseninde örgütlenmesi esas-

tır. Bu bakımdan insan bedeninde kalbin kalp, ağzın ağız ve bağırsağın bağırsak işlevi görmesi gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle her uzuv, layık olduğu işi üstlenmelidir. Aksi halde ağzın işlevinin bağırsağa yüklenmesi ya da liyakat dışı bir beden ve devlet örgütlenmesine gidilmesi, ilgili insanı hayatından edeceği gibi ilgili politik düzenin de sonunu getirebilir.

Kaynaklar

- Alatlı, A. (2010). *Batı'ya Yön Veren Metinler – III / Aydınlanma Burjuvazi Yüzyılı: Bilim Çağının Zaferi (1650-1800)*. Kapadokya: Kapadokya Meslek Yüksekokulu Yayınları.
- Ay, H. & Uçar, Ö. (2015). Devletin Gelişim Süreci. *İşletme Fakültesi Dergisi*, 16(2), 195-206
- Başgil, A. F. (1960). Devlet Nedir?. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, XII(4), 981-982.
- Castilla, E. J. & Benard, S. (2010). The Paradox of Meritocracy in Organizations. *Administrative Science Quarterly*, (55), 543-576.
- Cioran, E. M. (2014). *Çürümenin Kitabı*. (Çeviren: Haldun Bayrı). İstanbul: Metis Yayınları.
- Crawford, K. (2010). Schooling, Citizenship and the Myth of the Meritocracy. *Citizenship, Social and Economics Education*, 9(1), 3-13.
- Eryılmaz, B. (2012). *Kamu Yönetimi Düşünceler / Yapılar / Fonksiyonlar / Politikalar*. Ankara: Okutman Yayınları.
- Gözler, K. (2017). Devlet Kelimesi Üzerine Bir Deneme. *Türkiye Günlüğü*, (129), 5-9.
- Günay, Ö. F. (2005). *Türkiye'de Kamu Yöneticisi Nasıl Yetiştirilmelidir?*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Harney, S. (2020). Meritocracy in Singapore. *Educational Philosophy and Theory*, 52(11), 1139-1148.
- Hever, J. O. & Lux, T. & Mau, S. & Zimmermann, K. (2020). Legitimizing Inequality: The Moral Repertoires of Meritocracy in four Countries. *Comparative Sociology* (19), 542-584.
- Hobbes, T. (1995). *Leviathan veya Bir Din ve Dünya Devletinin İçeriği, Biçimi ve Kudreti*. (Çeviren: Semih Lim). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

- Hobson, J. M. (2004). *The Eastern Origins of Western Civilization*. Cambridge: Cambridge University Press.
- İbni Haldun. (2011). *Mukaddime*. (Çeviren: Süleyman Uludağ). İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Jessop, B. (2016). *The State: Past, Present, Future*. Cambridge: Polity Press.
- Jusufo, İ. (2018). Clientalism and informality in Albania. *Eastern Journal of European Studies*, 9(1), 133-150.
- Kim, C. & Yong-Beom, C. (2017). How Meritocracy is Defined Today?: Contemporary Aspects of Meritocracy. *Economics and Sociology*, 10(1), 112-121.
- Leonidovich, K. P. & Evgenievna, K. E. & Vladimirovich, K. S. (2019). Meritocracy and Information Society. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, (273), 170-173.
- Marx, K. & Engels, F. (2013). *Devlet ve Hukuk Üzerine*. (Çeviren: Rona Se-rozan). İstanbul: Çağdaş Hukukçular Derneği Yayınları.
- Mijs, J. J. B. & Savage, M. (2020). Meritocracy, Elitism and Inequality. *The Political Quarterly*, 91(2), 397-404.
- Örs, H. (1964). *Konfüçyus: Feylesof ve Din Kurucu*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Özdemir, H. (2001). *Osmanlı Devleti'nde Bürokrasi*. İstanbul: Okumuş Adam Yayınları.
- Platon. (2010a). *Alkibiades – I*. (Çeviren: Furkan Akderin). İstanbul: Say Yayınları.
- Platon. (2010b). *Alkibiades – II*. (Çeviren: Furkan Akderin). İstanbul: Say Yayınları.
- Platon. (2011a). *Meneksenos*. (Çeviren: Furkan Akderin). İstanbul: Say Yayınları.
- Platon. (2011b). *Euthyphron*. (Çeviren: Furkan Akderin). İstanbul: Say Yayınları.
- Platon. (2013a). *Kleitophon*. (Çeviren: Furkan Akderin). İstanbul: Say Yayınları.
- Platon. (2013b). *Rakipler*. (Çeviren: Furkan Akderin). İstanbul: Say Yayınları.

- Platon. (2013c). *Philebos*. (Çeviren: Furkan Akderin). İstanbul: Say Yayınları.
- Platon. (2013d). *Lysis*. (Çeviren: Furkan Akderin). İstanbul: Say Yayınları.
- Platon. (2014a). *Devlet Adamı*. (Çeviren: Furkan Akderin). İstanbul: Say Yayınları.
- Platon. (2014b). *Kritias*. (Çeviren: Furkan Akderin). İstanbul: Say Yayınları.
- Platon. (2014c). *Kharmides*. (Çeviren: Furkan Akderin). İstanbul: Say Yayınları.
- Platon. (2015a). *Timaios*. (Çeviren: Furkan Akderin). İstanbul: Say Yayınları.
- Platon. (2015b). *Mektuplar*. (Çeviren: Furkan Akderin). İstanbul: Say Yayınları.
- Platon. (2015c). *Kratylos*. (Çeviren: Furkan Akderin). İstanbul: Say Yayınları.
- Platon. (2016a). *Euthydemos*. (Çeviren: Furkan Akderin). İstanbul: Say Yayınları.
- Platon. (2016b). *Gorgias*. (Çeviren: Furkan Akderin). İstanbul: Say Yayınları.
- Platon. (2017a). *Phaidros*. (Çeviren: Furkan Akderin). İstanbul: Say Yayınları.
- Platon. (2017b). *Protogoras*. Çeviren: (Furkan Akderin). İstanbul: Say Yayınları.
- Platon. (2017c). *Kriton*. (Çeviren: Furkan Akderin). İstanbul: Say Yayınları.
- Platon. (2017d). *Devlet*. (Çeviren: Furkan Akderin). İstanbul: Say Yayınları.
- Platon. (2018a). *Şölen*. (Çeviren: Furkan Akderin). İstanbul: Say Yayınları.
- Rotberg, R. I. (2003). Failed States, Collapsed States, Weak States: Causes and Indicators. *State Failure and State Weakness in a Time of Terror*. (Ed.) R. I. Rotberg, Washington: Brookings Institution Press.
- Sealy, R. (2010). Changing Perceptions of Meritocracy in Senior Women's Careers. *Gender in Management: An International Journal*, 35(3), 184-197.
- Şaylan, G. (1983). Türkiye Cumhuriyeti'nde Devlet Yapısının Evrimi. *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, Cilt 2*, İstanbul: İletişim Yayınları.

- Torun, Y. (2009). Meritokrasi: Adaletin Terazisi mi Yoksa Bir Adalet İllüzyonu mu?. *Eğitim Bilim Toplum Dergisi, Bahar*, 7(26), 89-99.
- Voskopoulou, G. (2017). Defining Elements of Lack of Meritocracy and Clientalism in Transitional Societies and Less Mature Democracies: A Utilitarianist Approach to Rights. *SocioEconomic Challenges*, 1(4), 50-58.
- Yıldız, G. (2016). Türk Kamu Yönetiminde Liyakat İlkesi. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Özel Sayı*, 140-180.
- Young, M. (1958). *The Rise of The Meritocracy / 1870-2033: An Essay on Education and Equality*. Victoria: Penguin Book.
- Weber, M. (2008). *Sosyoloji Yazıları*. (Çeviren: Taha Parla). İstanbul: Deniz Yayınları.
- Williams, P. (2012). What Makes a State?" Territory?. *Proceedings of the ASIL Annual Meeting*, (106), 449-450.

Öz: Bu çalışmanın konusunu bir devlet organizmasının kuruluşu, sağlıklı bir şekilde işletilmesi, yıkılışı ve liyakat arasındaki ilişkiye dair Platon'un görüşlerinin incelenmesi teşkil etmektedir. İnceleme, üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde devlet ve liyakat olguları kavramsal olarak işlenmiştir. İkinci bölümde liyakat kavramının bir kamu otoritesi ve düzen olarak devleti kurucu ve liyakatsizlik kavramının düzeni yıkıcı özelliklerine değinilmiştir. Bu bağlamda liyakat kavramının devlet teorisinin ontolojisinde olduğu hakkındaki sav, dünya tarihindeki devletlerin kuruluşundan ve yıkılışından örnekler verilerek açıklanmıştır. Üçüncü ve son bölümde ise Platon'un siyaset felsefesinde liyakat kavramı ve devlet mekanizması arasında kurulan ilişki mercek altına alınmıştır. Platon'da liyakat bugün olduğu gibi sadece kamu kurumlarıyla ilgili değildir. Platon, liyakati bir politik alandaki herkesin uymak zorunda olduğu bir kural olarak görmektedir. Platon'a göre liyakat devlet kurucu ve liyakatsizlik ise politik düzenin sonunu getirebilecek bir enstrümandır. Bu bakımdan Platon'a göre devlet düzeninin kurulması, sağlıklı bir şekilde işletilmesi ve yok olmaması için birey, toplum ve devlet arasındaki ilişki liyakat ekseninde kurulmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Liyakat, devlet, düzen, Platon, siyaset felsefesi.

